

UR TIDEN 2006

Sammanställt av Lars Axelson

Edward Albert (f 1951), amerikansk skådespelare med ungdomligt utseende, son till skådespelarparet Eddie Albert och Margo, gjorde en fin insats som Goldie Hawns blinde pojkvän i *Fri som fjärilen* medan hans övriga filmroller var relativt anonyma (*40 karat*, *Biljett till helvetet*, *En grekisk skeppsredare*, *I sista sekunden*).

Elizabeth Allen (f 1929), amerikansk skådespelerska som anlätades av John Ford i *Donovans krog* och *Indianerna* för att sedan övergå till tv (*Bracken's World*, *The Paul Lynde Show*).

Jay Presson Allen (f 1922), skicklig amerikansk dramatiker och manusförfattare som fick flera av sina pjäser filmade (*Hustrur och älskare*, *Miss Brodies bästa år*, *40 karat*), skrev även manus åt regissörer som Alfred Hitchcock (*Marnie*), Bob Fosse (*Cabaret*), George Cukor (*Min lättfotade "moster"*), Herbert Ross (*Funny Lady*) och Sidney Lumet (*Kärlekens prestige*, *Prince of the City*, *Dödsfällan*), skapade också tv-serien *Family*, var gift med producenten Lewis M Allen.

Patrick Allen (f 1927 i Nyasaland), storvuxen brittisk birollsaktör som vanligen fick spela aggressiva hårdingar i kriminal- och äventyrsfilmer (*Slå nollan till polisen*, 1984, *Ö i storm/I havets våld*, *Nattkörning*, *Jag var Montys dubbelgångare*, *De vilda gässen*, *Havets vargar*), även i tv (*Crane*).

June Allyson (f 1917), blond amerikansk skådespelerska med särpräglad hes röst, lanserades på 1940-talet som pigg helylleflicka i lättsamma musikfilmer och gjorde senare en rad uppskattade kamrathustruporträtt (*Det spritter i benen*, *Tre hjärtan i otakt*, *Musik för miljoner*, *Leve kärleken*, *De tre musketörerna*, *Unga kvinnor*, *Säg ja till livet*, *Moonlight Serenade*, *En stol är ledig*, *Främlingen vid min sida*, *Äventyr på linjebuss li dåvarande maken Dick Powells regi/*), hade även egen tv-serie.

Robert Altman (f 1925), legendarisk amerikansk regissör med sinne för satir och svart humor, kunde med sin improviserade berättarstil väva samman originella människöden i en komplex värld till fascinerande, ofta bisarra filmer som *M*A*S*H*, *McCabe & Mrs Miller*, *Nashville*, *3 kvinnor*, *Secret Honor*, *Fool for Love*, *Vincent och Theo*, *Spelaren*, *Short Cuts*, *Cookie's Fortune*, *Gosford Park* och *A Prairie Home Companion*, gjorde även tv-serien *Tanner - en man för 90-talet*, tilldelades 2006 en heders-Oscar.

Tatjana Angelini (f 1923), svensk sångerska av rysk härkomst, sjöng 1938 Snövit roll i den svenska versionen av Disneys *Snövit och de sju dvärgarna*, blev som vuxen en populär romans- och vissångerska.

Erni Arneson (f 1917), dansk skådespelerska med kylig elegans, filmdebuterade 1942 och fick ofta gestalta intelligenta, självständiga kvinnotyper som påminde om Joan Crawford ("*Svar med amatörfoto*", *Jeg elsker en anden*, *Tag vad du vill ha*, *Spöket fixar allt*, *Ballade på Christianshavn*, *Carlo & Ester*).

Sir Malcolm Arnold (f 1921), ansedd brittisk kompositör som anlätades av såväl David Lean (*Svindlande rymder*, *Vad kvinnan vill*) som Carol Reed (*Trapets*, *Nyckeln*) och Ronald Neame (*En gång hjälte*, *Det dolda brottet*), Oscarbelönades för musiken till *Bron över floden Kwai*, komponerade även symfonier och musik till opera och balett. Adlades 1993.

Tina Aumont (f 1946), fransk skådespelerska, dotter till Jean-Pierre Aumont och Maria Montez, spelade charmfulla unga kvinnor i en rad filmer utan att nå föräldrarnas kändisskap (*Modesty Blaise*, *Hovet*, *Fellini Satyricon*, *Odygdens belöning*, *Nina*, *Salong Kitty*, *Fellinis Casanova*), gjorde även ett gästspel i Hollywood (*Rödskinn och råskinn i Texas*), var gift med Christian Marquand och kallade sig under en tid för Tina Marquand.

Joseph Barbera (f 1911), amerikansk animatör, skapade hos MGM tillsammans med William Hanna och producenten Fred Quimby den populära *Tom och Jerry*-serien och gjorde drygt 100 animerade kortfilmer av vilka sju Oscarbelönades, bildade 1957 ett fristående bolag med Hanna och de rönste stor framgång med de tecknade tv-serierna *Familjen Flinta*, *Yogi Björn* och *Scooby Doo*.

Peter Barkworth (f 1929), brittisk skådespelare med chosofri spelstil, anlätades flitigt i tv i roller som bekymrade, timida vardagsmänniskor (*Maktspelet*, *Melissa*, *Hemliga armén*, *Telford's Change*), sågs på film i mera olikartade biroller (*I stället för kärlek*, *Örnnästet*, *Patton - pansargeneralen*, *Över alla hinder*, *Wilde*).

Tom Bell (f 1933), magerlagd brittisk skådespelare med härjat utseende, gestaltade med stor inlevelse vresiga, slitna människor såväl på film (*Heta pengar*, *Under brinnande segel*, *Köket*, *Rum för obemärkt*, *Fasadklättraren*, *Royal Flash*, *Om du ändå vore här*, *The Krays*, *Prosperos böcker*) som i tv (*Förintelsen* /som Adolf Eichmann/, *Out*, *I mördarens spår*).

Jerry Belson (f 1938), amerikansk manusförfattare som skrev habila komedimanus (*Flicka i turkos bikini*, *Ung, vild och galen*, *Vad sägs om ett litet rån?*, *Slutet*, *Nu blåser vi snuten igen*, *Always*), regisserade själv ett par filmer (*Jekyll and Hyde... Together Again*, *Älskling, jag ger mig...*), flitigt verksam i tv som författare, producent och regissör.

Peter Benchley (f 1940), amerikansk författare, sonson till humoristen Robert Benchley, var fascinerad av havets fägor, skrev bestsellern *Hajen* som filmades av Steven Spielberg och blev en världssuccé, gjorde även manus till filmerna *Djupet* och *Fruktans ö* efter egna romaner.

Frances Bergen (f 1922), amerikansk skådespelerska, änka efter buktalaren Edgar Bergen (död 1978), filmade sporadiskt i eleganta kvinnoroller (*Titanic*, *Hennes tolv män*, *Sista ackordet*, *American gigolo*, *Mellan midnatt och gryning*), medverkade även i dottern Candice Bergens tv-serie *Murphy Brown*.

Monty Berman (f 1912), brittisk producent, regissör och fotograf som hade ett mångårigt samarbete med Robert S Baker bl.a. i bolaget Tempean Films, gjorde tillsammans en lång rad B-filmer i olika genrer (*Vampyrens blod*, *Mysteriet Trollenberg*, *Ökensabotörerna*, *Fallet doktor Knox*, *Jack the Ripper - uppskäraren*, *Dramat vid Sidney Street*, *Revansch på Hellfire Club*).

Frank Beyer (f 1932), en av den östtyska filmens solida regissörer, gjorde 1957 sin långfilmsdebut med *Zwei Mütter* och iscensatte därefter en rad realistiska dramer om solidaritet och mänskliga värden (*Fünf Patronenhülsen*, *Königskinder*, *Naken bland vargar*, *Spur der Steine*, *Jakob der Lügner*, *Das Versteck*), var också chef för Staatstheater i Dresden.

Derek Bond (f 1919), skotsk skådespelare som 1947 gjorde titelrollen i *Nicholas Nickleby* men som därefter mest fick spela biroller som officerare och aristokrater, ofta jovialiskt trevliga men vaga i konturerna (*S O S - vi störtar!*, *Det svaga könet*, *De fria viddernas män*, *Timmen 13*, *Farlig makt*, *Kommissarie Gideon*, *Scotland Yard*), gjorde senare en rad dokumentärfilmer och skrev flera böcker.

Walerian Borowczyk (f 1923), polsk-fransk animatör och spelfilmsregissör, blev internationellt känd för sina surrealistiskt animerade kortfilmer, flera i samarbete med Jan Lenica (*Det var en gång*, *Striptease*, *Dom*, *Astronauterna* /medregi: Chris Marker/, *Ånglalek*) för att som spelfilmsregissör huvudsakligen göra erotiskt färgade filmer (*Goto - kärlekens ö*, *Blanche*, *Omoralska historier*, *Odjuret*, *Flickan från rue S:t Denis*, *Emmanuelle 5*).

Peter Boyle (f 1935), storvuxen amerikansk skådespelare med tyngd och pondus i sitt agerande, övergav ett planerat liv som munk och utvecklades till en osminkat realistisk karaktärsgestaltare men uppvisade då och då även en komisk ådra (*Joe*, *Bill McKay - utmanaren*, *Eddie Coyles kompisar*, *Det våras för Frankenstein* /som monstret/, *Taxi Driver*, *Hardcore - en brutal verklighet*, *Malcolm X*, *Dr Dolittle*, *Monsters 's Ball*), hade stor framgång i tv-serien *Alla älskar Raymond*.

Charles Brabant (f 1920), fransk regissör som på 1950-talet iscensatte frivola melodramer (*Den respektfulla skökan* /medregi: Marcello Pagliero/, *Lustans hus*, *Farlig kärlek*) men som snabbt blev passé när Nya vågens regissörer forsade fram.

Gérard Brach (f 1927), fransk manusförfattare som hade ett mångårigt, givande samarbete med Roman Polanski (*Repulsion*, *Djävulsk gisslan*, *Vampyrernas natt*, *Hyresgästen*, *Tess*, *Pirater*, *Frantic*), skrev även åt Jean-Jacques Annaud (*Kampen om elden*, *Rosens namn*, *Björnen*) och Andrei Konchalovsky (*Marias älskare*, *Shy People*), regisserade också själv ett par filmer (*Båtbygget*).

James Brown (f 1933), legendarisk amerikansk soulartist som sågs och hördes i flera filmer, bl.a. *Blues Brothers* och *Rocky IV*, skrev musiken till *Slaughter slår till*.

Henry Bumstead (f 1915), framstående amerikansk scenograf och produktionsdesigner som Oscarbelönades för sina insatser i *Skuggor över Södern* och *Blåsningen*, anlätades flitigt av Alfred Hitchcock (*Mannen som visste för mycket*, *Studie i brott*, *Topaz*, *Arvet*), George Roy Hill (*Slakthus 5*, *Tid för hjältar*, *Garp och hans värld*, *Den lilla trumslagarflickan*) och Clint Eastwood (*Mannen med oxpiskan*, *De skoningslösa*, *Space Cowboys*, *Mystic River*, *Million Dollar Baby*, *Flags of the Fathers*).

Red Buttons (f 1919), rödhårig amerikansk skådespelare och komiker som på 1950-talet hade egen tv-show, varvade på film komiska och seriösa roller (*Ett, två, tre*, *Hatari!*, *Den längsta dagen*, *SOS Poseidon*, *Movie Movie*) och lovordades för sina fängslade birollsporträtt i *Sayonara* /som gav honom en Oscar/ och *När man skjuter hästar så...*

Oleg Cassini (f 1913), franskfödd modeskapare av italiensk-rysk härkomst, flyttade på 1930-talet till USA, där han blev känd för sina kreationer till filmstjärnor som Veronica Lake, Marilyn Monroe och Grace Kelly, var 1941-52 gift med aktrisen Gene Tierney vars kläder han designade i filmer som *De tusen fröjdernas hus*, *Den vassa eggen*, *Spöket och mrs Muir*, *Damen betyder* och *På Rivieran*.

Cleo, se **Cleo Jensen**

Henri Colpi (f 1921), schweiziskfödd filmklippare och regissör, ansågs vara en av en av fransk films skickligaste filmklippare - främst anlita av Alain Resnais (*Natt och dimma*, *Hiroshima – min älskade*, *I fjol i Marienbad*) men även av Agnès Varda (*La pointe courte*), H-G Clouzot (*Mysteriet Picasso*) och Charles Chaplin (*En kung i New York*) - då han 1961 debuterade som långfilmsregissör med den i Cannes prisbelönta *En man kom tillbaka*, anlätades också som konsult vid klippningen av Tarkovskijs *Offret*.

Betty Comden (f 1915), amerikansk pjäs-, manus- och sångtextförfattare som hade ett livslångt samarbete med Adolph Green (1914-2002), svarade för en rad populära Broadwayshower som omarbetades till lika populära filmer (*Leve kärleken*, *New York dansar*, *Singin´ in the Rain*, *Den stora premiären*, *Alltid vackert väder*, *Min fantastiska tant*, *Det ringer, det ringer*).

Hubert Cornfield (f 1929 i Turkiet), amerikansk regissör som uppmärksammades med den suggestiva thrillern *Tredje rösten* /med Edmond O´Brien/ men vars senare filmer, *Tryckpunkten* /med Sidney Poitier/ och *Natt utan nåd* /med Marlon Brando/, inte levde upp till förväntningarna.

Diana Coupland (f 1932), brittisk skådespelerska som på 1970-talet blev populär som Sidney James´ hårt prövade hustru i tv-serien *Hem, ljuva hem*, sågs i likartade roller även på film (*Charlie Bubbles*, *Herre på täppan*, *Det våras för svärmor* /i Mel Brooks´ regi/, *Attentat i gryningen*).

Dan Curtis (f 1927), skicklig amerikansk tv-regissör och -producent som blev mest känd genom tv-serien *Krigets vindar* och dess uppföljare *Krig och hågkomst*, regisserade också ett fåtal biofilmer (*Machine Gun Kelly – den hänsynslöse gangstern*, *Vampyrernas hus*, *Hyreskontrakt med döden*).

Lise Delamare (f 1913), fransk skådespelerska som filmdebuterade 1934 och gjorde 40-talet biroller på film och i tv (*Spelet om en man*, *Marseljäsen*, *Symphonie pastorale*, *Inferno*, *Lola Montez - kurtisanen*, *Kärleksmanöver*, *Nathalie*, *Vive Henri IV, vive l'amour*).

Tom Deutgen (f 1942), svensk teateraktör och -regissör med Borås stadsteater som sista hemvist, gjorde en rad roller i tv (*Söderkåkar*, *Rederiet /som styrman Janke/*) men endast en biofilm (*Långt borta och nära*).

Tamara Dobson (f 1947), attraktiv svart amerikansk skådespelerska som på 1970-talet blev känd som den karatevirtuosa narkotikaspanaren *Cleopatra Jones - specialagent /+uppföljare/* men vars stjärnglans snabbt falnade.

Robert Donner (f 1931), amerikansk birollsaktör som ofta fick spela osympatiska figurer i westerngenren, bl.a. i flera John Wayne-filmer (*El Dorado*, *De obesegrade*, *Chisum*, *Rio Lobo*, *Mannen med oxpiskan*), speciellt minnesvärd som Boss Shorty i *Rebell i bojor*, medverkade flitigt i tv (*The Waltons*, *Mork & Mindy*).

Daryl Duke (f 1929), rutinerad kanadensisk-amerikansk regissör som fick en stor framgång med tv-serien *Törn fåglarna*, gjorde också flera filmer för biobruk (*Sista trippen till Nashville*, *Kort lycka*, *Hämndens ögon*, *Tai-Pan*).

Katherine Dunham (f 1912), betydande svart amerikansk dansare, koreograf, lärare och antropolog, bildade egen danstrupp och gjorde omskrivna världsturnéer, där hon framgångsrikt introducerade sin afroinspirerade dansstil, sågs i ett fåtal filmer som *Stormy Weather*, *Casbah*, *den förbjudna staden* och *Mambo*.

Ingemar Ejve (f 1930), svensk producent, började 1956 som filmklippare (*Den hårda leken*) och hade klippt 50-talet långfilmer när han på 1970-talet övergick till produktion, producerade filmer regisserade av Mats Arehn (*Maria*, *Uppdraget*, *En kärleks sommar*), Christer Dahl (*Sista budet*) och Kjell Jerselius (*Mot härliga tider*) och fick sina stora publikframgångar med en svit *Jönssonligan*-filmer.

Laura Elliot (f 1926), amerikansk skådespelerska som blev känd som mordoffret, Farley Grangers lättfotade hustru i Hitchcocks *Främlingar på tåg*, övergick till tv där hon under namnet Kathy Rogers spelade i tv-serierna *Peyton Place* och *Förtrollad*.

Daniel Emilfork (f 1924 i Chile), fransk birollsaktör vars utmärklade, skrämmande utseende typplacade honom i skurroller (*Goha*, *I mongolernas våld*, *Slott i Sverige*, *Lady L*, *Trans-Europ-Express*, *Min lättfotade "moster"*), minnesvärd som den maktgalne

Krank i *De förlorade barnens stad*.

Bernard Evein (f 1929), framstående fransk produktionsdesigner med stort inflytande under Nya vågen-eran, anlätades flitigt av Louis Malle (*De älskande, Zazie - flickan som gör vad som faller henne in, Privatliv, Tag mitt liv, Viva Maria!*) och Jacques Demy (*Lola, Änglabukten, Paraplyerna i Cherbourg, Flickorna i Rochefort*) men samarbetade även med Chabrol (*Kusinerna, Bakom dubbla lås*), Truffaut (*De 400 slagen*), Godard (*En kvinna är en kvinna*), Varda (*Cléo från 5 till 7*) och Costa-Gavras (*Bekännelsen*).

Sven Fagerberg (f 1918), svensk författare vars omdebatterade roman *Det vitmålade hjärtat* om svensk vapenförsäljning till Thailand låg till grund för Johan Bergenstråhles kontroversiella film *Made in Sweden*.

Cy Feuer (f 1911), framgångsrik amerikansk teaterproducent som tillsammans med Ernest Martin hade stora Broadwaysuccéer med musikalerna *Pysar och sländor, Silkesstrumpan* och *Can-Can*, producerade även några filmer, bl.a. Bob Fosses flerfaldigt Oscarbelönade filmversion av *Cabaret* med Liza Minnelli.

Richard Fleischer (f 1916), amerikansk regissör, son till animatören Max Fleischer, var en kompetent iscensättare i alla genrer, från film noir till musikalerna, och varvade välgjorda, publikt attraktiva underhållningsfilmer med påkostade publikfiaskon (*Mord på tåg 63, En världsomsegling under havet, Farlig lördag, Vikingarna, Brottslig drift, Barabbas, Den fantastiska resan, Dr Dolittle, Boston-stryparen, Che!, Tora! Tora! Tora!, Blind terror, Conan - förgöraren*).

Glenn Ford (f 1916), solid kanadensisk-amerikansk skådespelare med avspänd spelstil, fick sitt genombrott mot Rita Hayworth i *Gilda* och var ett pålitligt kort i såväl komedier som hårdkokta thrillers och westerns (*Stulet liv, Trinidad, Polishämnan, Mord på nattexpressen, Vänd dem inte ryggen!, Mord?, Främlingen från vidderna, Tehuset Augustimånen, 3.10 till Yuma, Cowboy, Det kom en man från Texas, Cimarron, Fickan full av flax, Frukts grepp, Pappas väninnor, Superman - Stålmannen*).

Anthony (Tony) Franciosa (f 1928), Actors Studio-skolad amerikansk skådespelare med intensiv spelstil, kom efter Broadwayframgångar till filmen i slutet av 1950-talet (*Ett ansikte i mängden, En handfull snö, Vild är vinden, Lång, het sommar, Den nakna skönheten /som Goya/, Sensation på första sidan, Vilse i lustgården, Rio Conchos, Attack mot "Queen Mary", Death Wish II*) för att senare successivt övergå till tv, var 1957-60 gift med Shelley Winters.

William Franklyn (f 1925), brittisk skådespelare som vanligen fick gestalta ambivalenta figurer som bakom välpolerade manér kamouflerade onda avsikter (*Quatermass II, Att rymma eller inte rymma, Den smygande döden, Kassavalvskuppen, Djävulsk gisslan, Dracula och djävulsdyrkarna*), hördes under många år som rösten i Schweppes tv-reklam.

Arthur Franz (f 1920), amerikansk skådespelare som 1952 lovordades för titelrollen i *Prickskytten* men som senare mest fick spela biroller (*Myteriet på Caine, Falskt alibi, De*

unga lejonen, De hänsynslösa, Alvarez Kelly, Slaget vid Anzio!), anlitas gärna av regissören Edward Dmytryk.

Sten Gester (f 1924), svensk skådespelare med robust charm, spelade främst på 1950-talet en rad skiftande andraplansroller, från stiliga kavaljerer till taximördare (*Motorkavaljerer, Kanske en gentleman, Taxi 13, Danssalongen, Den hårda leken, Rätten att älska*), flyttade senare till Spanien.

Francis Girod (f 1944), mångsidig fransk regissör, ursprungligen journalist, hade spelat biroller och producerat ett par filmer åt bl.a. Jacques Rouffio innan han 1974 regidebuterade med *De tre djävulska*; hans övriga filmer nådde dock inte svenska biografer.

Paul Gleason (f 1939), amerikansk skådespelare, en pålitlig birollsaktör i såväl komedier som thrillers (*Ombytt roller, På nåd och onåd, Breakfast Club, Die Hard*), även tv (*All My Children, Vänner, Seinfeld*).

Pedro Gonzalez-Gonzalez (f 1925), mexikansk birollsaktör som hade långtidskontrakt med John Waynes bolag Batjac, fick vanligtvis spela komisk, brett flinande hjälpreda i westernfilmer (*Mellan himmel och hav, Jag dog tusen gånger, Det kom en man från Texas, Rio Bravo, McLintock!, Hellfighters, Chisum, Latigo*).

Franz Josef Gottlieb (f 1930), österrikisk regissör som under nästan ett halvsekel gjorde barnsligt skattretande porrfilmer med suspekta titlar som *Fördomsfria kontakter sökes, De vilda sängkamraterna* och *Utan brallor i Tyrolen*.

Gary Graver (f 1944), udda amerikansk fotograf som blev mest känd för sitt samarbete med Orson Welles, svarade bl.a. för fotot i *B som i bluff* och den ofullbordade *The Other Side of the Wind*, fotograferade även obskyra porrfilmer under pseudonymen Robert McCallum.

Gary Gray (f 1936), amerikansk barnaktör som kring 1950 gjorde uppmärksammade insatser i filmer som *Kvinnan i vildmarken, Röst från det okända* och *Lassies hämnd*, lämnade som vuxen filmbranschen och övergick till swimmingpoolindustrin.

Sally Gray (f 1916), blond, attraktiv brittisk skådespelerska som under 1930- och 40-talet var ett populärt filmnamn inte minst i thrillers (*Min flicka och jag, Helgonet i London, Farligt månsken, Mördare i vitt, They Made Me a Fugitive, Den besatte syrbadsmördaren*).

Gerald Green (f 1922), amerikansk författare som fick flera av sina romaner filmade (*Äventyr på Fidji, Vredens man*), skrev manus till tv-filmen *Wallenberg* med Richard Chamberlain i titelrollen och Emmy-belönades för sitt manus till tv-serien *Förintelsen*.

Kenneth Griffith (f 1921), kortvuxen walesisk skådespelare med stirrande blick, gjorde en rad biroller av det osympatiska slaget inte minst som svartsjuka, avundsamma figurer i bröderna Boultings komedier (*Utpressaren, Högförräderi, Fången, 1984, Kompaniets*

svarta får, Dina pengar är mina pengar, Bara två kan leka så, Vilket himla liv!, Rösterna).

Val Guest (f 1911), brittisk regissör och manusförfattare, en durkdriven iscensättare av komedier och thrillers, då och då med hustrun Yolande Donlan i en biroll (*Där ha´ vi ägget, Snömannen, Fånglägret, Den blodiga ön, Oss fifflare emellan, Espresso Bongo, Helvetet i djungeln, Helvetet är en stad, Agent K med pass till evigheten, Specialuppdrag K – Secret Service*), gjorde sina mest solida insatser i science fictiongenren (*Xperiment Q /+uppföljare/, Jordens sista dag, 80.000 misstänkta*).

John Hahn-Petersen (f 1930), dansk skådespelare som blev mest känd för sina insatser i tv-serier; som den judiske bankmannen Stein i *Matador*, taxibasen Verner i *Taxa* och förlagsdirektören Berg i *Krönikan*, gjorde även biroller på film (*Olsen-banden på sporet, Du står inte ensam, Thorvald og Linda, Baby Doll, Sofie, Sommaren*).

Mickey Hargitay (f 1926), ungerskfödd amerikansk kroppsbyggare som gifte sig med Jayne Mansfield och medverkade i några av hennes filmer (*Åh, en så´n karll!*), gjorde senare atletiska hjältar i försumbara italienska filmer.

Joseph Hayes (f 1918), amerikansk författare och dramatiker som fick sin mest kända roman/pjä, *Skräckens timmar*, filmad två gånger: 1955 av William Wyler och 1990 av Michael Cimino.

Paul Helmick (f 1919), amerikansk regissör och biträdande producent, var under åtskilliga år Howard Hawks´ regiassistent (*Herrar föredrar blondiner, Faraos land, Rio Bravo, Hatari!*) innan han själv fick möjlighet att regissera ett par B-filmer (*Rivstart*).

Arthur Hill (f 1922), kanadensisk skådespelare med eftertänksam spelstil, fick i amerikansk och engelsk film ofta gestalta intelligenta, allvarstygda människor (*Uppdrag i Östern, Harper - en kille på hugget, Petulia, Den gula skuggan, Hotet, Killer Elite - mördargänget, En liten kärlekshistoria, Utmaningen*), även i tv (*Owen Marshall, Counsellor at Law, Hagen, Glitter*).

Barnard Hughes (f 1915), amerikansk skådespelare som blev känd genom tv-serierna *Doc* och *Mr Merlin*, gjorde även flera färgstarka biroller på film (*Midnight Cowboy, Var är poppa? sa karingen, Kliniken, Min polare Gud, Första måndagen i oktober, Doc Hollywood, En värsting till syster 2*).

Danièle Huillet (f 1936), fransk regissör som i samarbete med maken Jean-Marie Straub tillhörde 1960-talets elit av intellektuella, Brechtinspirerade experimentfilmare inom tysk film, gjorde tillsammans marxistiskt färgade filmer som *Utan försoning, Chronik der Anna Magdalena Bach, Othon, Moses und Aron* och *Klassenverhältnisse*, iscensatta i sträng, minimalistisk stil.

Shohei Imamura (f 1926), japansk regissör som tillhörde sitt lands främsta filmskapare, var känd för minutiös noggrannhet i sitt yrkesutövande och visade starkt socialt engagemang och sexuell frispråkighet i filmer som *Grisar och slagskepp, Pornografen, Hämnden är min, Svart regn* och *11´09´01 – September 11 /en episod/, prisbelönades*

vid filmfestivalen i Cannes för *Balladen om Narayama* och *Ålen*.

Steve Irwin (f 1962), våghalsig australisk krokodiljägare och naturfilmare som blev världsberömd genom tv-serien *Krokodiljägaren*. Dödades av en stingrocka.

Claude Jade (f 1948), gracil fransk skådespelerska, upptäcktes av François Truffaut som lanserade henne mot Jean-Pierre Léaud i *Stulna kyssar*, *Älskar - älskar inte* och *Kärlek på flykt*, anlätades även av Édouard Molinaro (*Mon oncle Benjamin*), Alfred Hitchcock (*Topaz*), Gérard Brach (*Båtbygget*) och Sergej Jutkevitzj ("*Lenin i Paris*"), flitigt verksam i tv.

Cleo Jensen (f 1921), dansk skådespelerska och sångerska som under artistnamnet Cleo blev en folkkär underhållare på Bakken i Köpenhamn, gjorde även flera filmroller bl.a. mot Dirch Passer (*Åh, en så'n tokstolle*), spelade kokerskan i Bo Widerbergs *Elvira Madigan*.

Betsy Jones-Moreland (f 1930), snygg amerikansk starlet som blev känd för sin medverkan i tre bisarra kultfilmer regisserade av Roger Corman (*Viking Women and the Sea Serpent*, *The Last Woman on Earth*, *Creature from the Haunted Sea*).

Torsten Jungstedt (f 1918), mångsidig filmkritiker, journalist, radio- och tv-man, författare m.m., gav prov på sin torrlustiga humor bl.a. i vinjetten till det populära tv-programmet *Så går vi till Maxim*.

John Junkin (f 1930), storvuxen brittisk birollsaktör som oftast förekom i komiska sammanhang både på film (*Sparvar kan inte sjunga*, *Fjärde gången gillt*, *Yeah! Yeah! Yeah!*, *Plankan*, *Hur jag vann kriget*) och i tv (*Junkin*, *Hello Cheeky!*), fick också agera måltavla för Marty Feldmans skämt i tv-serien *Marty*, även manusförfattare.

Sissi Kaiser (f 1924), svensk skådespelerska som 1953 filmdebuterade som barnets mamma i Gösta Werners gripande kortfilm *Att döda ett barn*, hade den kvinnliga huvudrollen i Arne Mattssons *Kärlekens bröd* men förekom oftare i mindre uppgifter (*Den hårda leken*, *Sceningång*, *Gårdarna runt sjön*, *Nära livet*, *Resan*, *Bränt barn*, *Firmafesten*, *Bröllopet*), även tv (*Selambs*, *Jackpot*, *Dubbelsvindlarna*).

Bruno Kirby (f 1949), amerikansk birollsaktör som vanligen spelade aggressiva pratkvävar i både komedier och gangsterfilmer (*Gudfadern del II*, *Birdy*, *Bäddat för trubbel*, *"Good Morning, Vietnam!"*, *När Harry träffade Sally*, *Ny i maffian*, *City Slickers - jakten på det försvunna leendet*, *Donnie Brasco*), även tv.

Phyllis Kirk (1929), amerikansk skådespelerska av dansk härkomst, spelade på 1950-talet ledande roller i thrillers och äventyrsfilmer (*Vaxdockan /mot Vincent Price/*, *Livsfarlig stad*, *Alarm på Themsen*, *Johnny Concho*, *Stormdrivet flygplan*), spelade också mot Peter Lawford i tv-serien *The Thin Man*, lämnade filmen efter en höftskada och övergick till PR-branschen.

Nigel Kneale (f 1922), brittisk manusförfattare som 1953 blev känd som skaparen till den skräckfyllda science fiction-serien i tv, *The Quatermass Experiment*, filmad 1955 som *Xperiment Q /+ 3 uppföljare/*, anlätades även av Tony Richardson vid filmatiseringarna av John Osborne.-pjäserna *Se dig om i vrede* och *Glädjespridaren*.

Don Knotts (f 1924), kortvuxen amerikansk komediaktör som vann stor popularitet som den hejdlöst neurotiske Barney Fife i tv-serien *The Andy Griffith Show*, gav prov på sin fumliga komik även på film, dock inte med samma framgång (*Se opp för sergeanter*, *En ding, ding, ding, ding värld*, *Smekmånad på tre*, *Bland bovar och banditer*, *Herbie i Monte Carlo*, *Välkommen till Pleasantville*).

Kurt Kreuger (f 1916), blond tyskfödd amerikansk skådespelare som på 1940-talet flitigt anlätades som stilig nazist i en rad Hollywoodfilmer (*Månen har gått ned*, *Frihetskämpar*, *The Strange Death of Adolf Hitler*, *Sahara*, *Ingen skall undkomma*, *Hotel Berlin*, *Madame Pimpernel*, *The Dark Corner*, *Otrogen u p a*, *Fienden i djupet*).

Henning Kristiansen (f 1927), erkänt skicklig dansk fotograf som debuterade redan 1947, svarade för fotot i drygt 60-talet filmer anlätad av regissörer som Erik Balling (*Kärlekskarusell*, *Dynamitgubbarna*), Knut Leif Thomsen (*Duellen*, *Självordsskolan*), Henning Carlsen (*Dilemma*, *Svält*), Peter Brook (*King Lear*) och Gabriel Axel (*Babettes gästbud*), regisserade själv några filmer (*Charley & Steffen*).

Stanislaw Lem (f 1921), polsk författare och filosof vars science fiction-roman *Solaris* blev en fascinerande film i Andrej Tarkovskijs regi, nyinspelades 2002 av Steven Soderbergh men med mindre lyckat resultat.

György Ligeti (f 1923), Polarprisbelönad ungersk-österrikisk kompositör vars musik kunde höras i filmer av Stanley Kubrick (*År 2001 – ett rymdäventyr*, *The Shining*, *Eyes Wide Shut*), Michael Mann (*Heat*) och Tim Burton (*Kalle och chokladfabriken*).

Sven Lindberg (f 1918), svensk skådespelare med sympatisk, lågmäld spelstil, gestaltade med värme och stillsam auktoritet flera karaktärsroller men anlätades oftast i komedisammanhang (*Banketten*, *Flickan från tredje raden*, *När kärleken kom till byn*, *Kvartetten som sprängdes*, *Kärlek*, *Resan till dej*, *Damen i svart*, *Den kära leken*, *Svenska bilder*, *Picassos äventyr /som Albert Schweitzer/*), regisserade även några filmer (*Musik ombord*, *Lita på mej, älskling!*), belönades med en Guldbagge för sin tolkning av Ragnar i *Glädjekällan*, en återkommande roll i Richard Hoberts filmserie om de sju dödssynderna.

Aase Madsen, se **Osa Massen**

Bertil "Bigge" Malmqvist (f 1927), skånsk filmentusiast som regisserade tre, av kritikerna nedsablade långfilmer (*Den ödesdigra klockan*, *De många sängarna*, *Ligga i Lund /medregi: Rune Trolleryd/*), gjorde dock flera uppskattade reklamfilmer för

turistnäringen.

Ortrud Mann (f 1917), svensk dirigent, kantorsdotter från Malmö, som var en av de sex kvinnliga dirigenterna i Christina Olofsons lovordade dokumentär *Dirigenterna*. Maken Tor Mann (död 1974) var också dirigent.

Tina Marquand, se **Tina Aumont**

Marian Marsh (f 1913), docklik amerikansk skådespelerska som på 1930-talet hade sin storhetstid, spelade bl.a. Trilby mot John Barrymore i *Svengali*, kallade sig för Marilyn Morgan i början av karriären.

Osa Massen (f 1914), dansk skådespelerska, filmdebuterade 1935 under namnet Aase Madsen i *Kidnapped*, for sedan till Hollywood där hon vanligen fick spela glamorösa biroller (*En kvinnas ansikte*, *Bröllopsdansen*, *Komplott i Ankara*, *Jack London*, *Den långa natten*, *När natten faller på*, *Raketskeppet X-M*), även tv (*Climax!*, *Vägen västerut*, *Perry Mason*).

Bob Mathias (f 1930), amerikansk friidrottare som vann OS-guld i tiokamp 1948 och 1952, spelade sig själv i *The Bob Mathias Story* men efter *Uppror i Kina*, *Krigshjälten från Kreta* och *Det hände i Aten* tog filmkarriären slut.

Robert McCallum, se **Gary Graver**

Kevin McClory (f 1926), irländsk producent som ägde en andel i James Bond-rättigheterna, var involverad i två Bond-filmer med Sean Connery, *Åskbollen* och *Never Say Never Again*.

Darren McGavin (f 1922), amerikansk skådespelare som fick agera tuffingar av olika slag, såväl envetna poliser som sadistiska skurkar (*Sommarens dårskap*, *Mannen med den gyllene armen*, *Polisförrädaren*, *Haveriplats: Bermudatriangeln*, *Den bäste*, *Turk was here!*, *Hårda bud*), flitigt verksam i tv, bl.a. som Mike Hammer i tv-serien med samma namn och som general Patton i tv-miniserien *Ike*.

Marilyn Morgan, se **Marian Marsh**

Elisabeth Müller (f 1926), parant schweizisk skådespelerska som på 1950-talet sågs i såväl västtyska som amerikanska produktioner, bl.a. mot Robert Taylor i *Uppdrag i London* och Robert Mitchum i *Intrig i Athen*.

Joseph M Newman (f 1909), amerikansk regissör som var en hantverksskicklig iscensättare av actionfyllda B-filmer (*Kriminalreportern*, *Gangstervärldens diktator*, *Brinnande vildmark*, *Röde ryttaren*, *Människodjungel*, *Rymdens demoner*, *Fort Massacre*, *Tarzan – djungelns konung*, *Massaker i gryningen*, *Bitter revansch*, *I satans garn*).

Fayard Nicholas (f 1914), svart amerikansk dansare som tillsammans med brodern Harold (död 2000) bildade den berömda dansduon "The Nicholas Brothers", vars akrobatiska dansstil lyste upp filmer som *Dansa, senorita!*, *Tin Pan Alley*, *Glädjens serenad*, *Orkesterfruar*, *Stormy Weather* och *Piraten*.

Leon Niemczyk (f 1923), en av Polens flitigaste skådespelare, filmdebuterade 1954 och gjorde drygt 180 film- och tv-roller, hade minnesvärda huvudroller i Kawalerowicz' *Nattåg* och Polanskis *Kniven i vattnet*, hamnade ofta i skvallerspaltarna för sina sex brutna äktenskap.

Maj-Britt Nilsson (f 1924), svensk skådespelerska med mjukt kvinnlig, chosfri spelstil, var främst på 1950-talet en populär filmstjärna i såväl kärleksmelodramer som komedier, anlätades av regissörer som Alf Sjöberg (*Resan bort*, *Vildfåglar*), Gösta Folke (*Maria*), Ingmar Bergman (*Till glädje*, *Sommarlek*, *Kvinnors väntan*), Arne Mattsson (*För min heta ungdoms skull*, *Litet bo*, *Flickan i frack*) och Hasse Ekman (*Vi tre debutera*, *Egen ingång*, *Jazzgossen*), var under många år primadonna på maken Per Gerhards Vasateatern.

Philippe Noiret (f 1930), framstående fransk skådespelare med auktoritativ rondör, lika uppskattad i serösa dramer som farsartade komedier och flitigt efterfrågad inte minst av Bertrand Tavernier (*Zazie - flickan som gör vad som faller henne in*, *Thérèse*, *Brakfesten*, *Urmakaren i Saint-Paul*, *Festen kan börja*, *Det gamla gänget*, *Tre bröder*, *Muta & kör!*, *Familjen*, *Cinema Paradiso*, *Minnen av ett krig*, *Il postino - postiljonen*), anlätades även av Hitchcock i *Topaz*.

Carl-Adam Nycop (f 1909), legendarisk finländsk-svensk tidningsman som startade upp såväl *Expressen* som bildtidningen *Se*, gjorde sporadiska insatser inom filmen: fick sin roman *I skottlinjen* filmad som *I gult och blått*, medarbetade på manuset till *Jens Månsson i Amerika* och medredigerade fotbollsreportaget *Gren-No-Li*, *Nacka & Co*.

Carrie Nye (f 1936), raffig amerikansk teateraktriss med Tallulah Bankhead-manér (gestaltade också Bankhead i tv-filmen *The Scarlett O'Hara War*), gjorde endast ett fåtal filmer (*Gänget*, *Maktspelet*, *Creepshow*, *Här är jag igen!*), var gift med tv-mannen Dick Cavett.

Sven Nykvist (f 1922), missionärssonen från Moheda som blev en av världens främsta filmfotografer, gjorde sin första långfilm 1945 (*Barnen från Frostmjället*), var under drygt två decennier, från *Jungfrukällan* och framåt, Ingmar Bergmans ständige fotograf och Oscarbelönades för fotot i *Viskningar och rop* och *Fanny och Alexander*, filmade också åt utländska regissörer som Malle (*Svart måne*, *Pretty Baby*), Polanski (*Hyresgästen*), Fosse (*Star 80*), Jewison (*Agnes av Gud*), Tarkovskij (*Offret*), Kaufmann (*Varats olidliga lätthet*) och Woody Allen (*Små och stora brott*), regisserade själv vid några tillfällen (*Lianbron*, *Oxen*).

Anita O'Day (f 1919), amerikansk jazzsångerska som trots mångårigt drog- och alkoholmissbruk blev en av jazzens stora, sågs och hördes i filmer som *Gene Krupa Story*, *Festival i jazz*, *Falskt vittne* och *Hämnnarna*.

Gérard Oury (f 1919), fransk skådespelare och regissör, fick som aktör vanligen spela svartsjuka, osympatiska birollfigurer (*Två i Paris*, *Svärdet och rosen*, *De trötta hjältarna*, *Med ryggen mot väggen*, *Resan*, *Jagad av agenter*), började 1959 att även regissera och iscensatte flera skrattsuccéer, bl.a. med Louis de Funès och Bourvil (*Den vilda jakten på Cadillac*, *Den stora kalabaliken*, *Den fantastiske Brain*, *Det stora skrattet*, *Fanta´bofinken*).

Jack Palance (f 1919), amerikansk skådespelare med säreget skrovligt ansikte, ursprungligen proffsboxare, spred skräck med sina grymt leende skurkar men gjorde även flera sympatiska rollporträtt av excentriska outsiders (*Panik på öppen gata*, *Avslöjad*, *Mannen från vidderna*, *Silkesnöret*, *Attack*, *Barabbas*, *Föraktet*, *De professionella*, *Che! /som Fidel Castro/*, *Monte Walsh*, *Bagdad Café*, *Batman*), Oscarbelönades som ärrig cowboyveteran i *City Slickers - jakten på det försvunna leendet*.

Gordon Parks (f 1912), mångsidig svart amerikansk regissör som var en erkänt skicklig fotograf hos *Life* när han 1969 kom till filmen, uppmärksammades främst för den självbiografiska regidebuten *Med knutna nävar* och kriminalfilmen *Shaft /+uppföljare/*, skrev även flera böcker och komponerade musik. Sonen Gordon Parks Jr, som omkom i en flygolycka 1979, var också filmregissör.

Christopher (Chris) Penn (f 1965), amerikansk skådespelare, son till regissören Leo Penn och aktrisen Eileen Ryan, yngre bror till Sean Penn, filmdebuterade 1983 i Coppolas *Rumble Fish* och var ett pålitligt kort i pregnant andraplansroller (*Footloose*, *Pale Rider*, *Öga mot öga*, *De hänsynslösa /som Nice Guy Eddie/*, *Short Cuts*, *True Romance*, *Mulholland Falls*, *Rush Hour*, *Starsky & Hutch*, *The Darwin Awards*).

Basil Poledouris (f 1945), amerikansk kompositör som gjorde musik till en rad spektakulära actionfilmer (*Conan, barbaren /+uppföljare/*, *Röd gryning*, *Iron Eagle*, *RoboCop /+uppföljare/*, *Jakten på Röd Oktober*, *Rädda Willy /+uppföljare/*, *Starship Troopers*, *Les Misérables /Bille Augusts version/*, *Crocodile Dundee i Los Angeles*).

Gillo Pontecorvo (f 1919), politiskt radikal italiensk regissör som på 1960-talet vann internationell berömmelse med det omskakande, verklighetsbaserade frihetsdramat *Slaget om Alger /belönades med Guldejonet i Venedig/* och visade starkt politiskt engagemang även i sina övriga verk (*Den grymma vägen*, *Kapo/Helvetet bakom taggtråd*, *Queimada /med Marlon Brando/*, *Ogro*).

Ingo Preminger (f 1911), österrikisk-amerikansk skådespelaragent och producent, yngre bror till Otto Preminger, producerade Robert Altmans genombrottsfilm *M*A*S*H*.

Ann Richards (f 1918), parant australisk skådespelerska som efter filmframgångar i sitt

hemland lockades till Hollywood, där hon på 1940-talet sågs i filmer som *Slumpens skördar*, *Löftets land*, *Kärleksbrevet*, *Det blåser en vind* och *Ursäkta, fel nummer!*, gav senare ut ett par diktsamlingar.

Kathy Rogers, se **Laura Elliot**

Harry Schein (f 1924 i Österrike), kontroversiell, mångbegåvad kulturpolitiker och -skribent med stort inflytande i svensk filmpolitik, grundade 1963 Svenska Filminstitutet som han ledde först som VD, senare som arbetande styrelseordförande fram till 1978, var under många år gift med Ingrid Thulin.

Daniel Schmid (f 1941), schweizisk regissör som på 1970-talet väckte internationell uppmärksamhet med *Heute Nacht oder nie*, *La Paloma* och *Schatten der Engel* men vars filmer - med undantag för *Toscas kyss* och *Minnenas hotell* - aldrig nådde svenska biografier, spelade en biroll i Wim Wenders' *Den amerikanske vännen*.

Leonard Schrader (f 1943), amerikansk manusförfattare som blev mest känd för sina originella manus till brodern Paul Schraders filmer *Yakuza - blodets brödraskap*, *Avdelning 291 - Detroit* och *Mishima - ett liv i fyra kapitel*, skrev även manus till Hectors Babencos *Spindelkvinnans kyss* och regisserade själv en film, *Naked Tango*.

Aud Schønemann (f 1922), folkkär norsk skådespelerska, dotter till komikern August Schønemann, vann stor popularitet som Valborg i den norska versionen av *Olsen-banden* och som Rolv Wesenlunds moder i tv-serien *Fleksnes fataliteter*.

Franz Seitz (f 1920), tysk producent, regissör och manusförfattare som följde i sin fars fotspår, gjorde en lång rad kommersiella underhållningsfilmer för tysk hemmapublik men producerade även ambitiösare verk av Volker Schlöndorff (*Den unge Törless*) och Jean-Marie Straub (*Chronik der Anna Magdalena Bach*).

Johnny Sekka (f 1934 i Senegal), svart brittisk aktör som på 1960-talet sågs i flera psykologiska dramer och äventyrsfilmer (*Hets i natten*, *Dubbelspel*, *I slavjägarnas våld*, *Khartoum*, *Den sista safarin*, *Den vilda diamantjakten*), senare verksam i amerikansk film och tv.

Moira Shearer (f 1926), rödhårig skotsk dansare och skådespelerska som 1948 lockades till filmen av Michael Powell och fick sitt genombrott i balettfilmen *De röda skorna*, satsade dock på en balettkarriär och gjorde endast en handfull filmer (*Hoffmans äventyr*, *Han älskade rödhåriga*, *Peeping Tom – en smygtittare*, *Svarta trikåer*) samt ett gästspel i Hollywood (*Störst är kärleken*).

Adrienne Shelly (f 1966), amerikansk skådespelerska som trots flera fina insatser aldrig blev något större filmnamn (*The Unbelievable Truth*, *Trust*, *Hexina*, *Hold Me*, *Thrill Me*, *Kiss Me*, *Sleeping with Strangers*, *Teresa's Tattoo*), övergick till att även regissera (*Sudden Manhattan*, *Waitress*). Begick självmord.

Vincent Sherman (f 1906), amerikansk regissör som på 1940-talet tillhörde Warners

yrkesskickliga iscensättare av hårdkokta melodramer och thrillers men vars senare filmer inte hade samma slagkraft och underhållningsvärde (*Kalabalik i högkvarteret, Karriär på Broadway, Väninnor, En kvinnas väg, Orogen, Don Juans äventyr, Mannen från Skottland, Sista lögnen, Revolt i Texas, Trinidad, Samhällets marodörer* /medregi/, *Den nakna jorden, De samvetslösa*), övergick därefter till tv.

Lindsay Shonteff (f 1935), kanadensisk regissör som i England gjorde lågbudgeterade skräck- och agentfilmer (*The Curse of Simba, Djävulsdockan, Mannen med den tysta pistolen ...med order att döda, Diamantligan, Agent nr 1 – med rätt att älska och döda*).

Vilgot Sjöman (f 1924), unik svensk regissör och författare som hade skrivit ett par manus (*Trots, Lek på regnbågen*) före regidebuten 1962 med *Älskarinnan*, en känslfull provokatör som under drygt tre decennier iscensatte omdebatterade filmer, av vilka flera väckte skandal genom sitt oblyga intrång på tabubelagda områden (*491, Klänningen, Syskonbädd 1782, Jag är nyfiken – gul, Jag är nyfiken – blå, Lyckliga skitar, Troll, Garaget, Tabu, Linus eller Tegelhusets hemlighet, Fallgropen, Alfred*), vann en Guldbagge för sitt mest helgjutna verk, *En handfull kärlek*.

Leonard J (Lennie) South (f 1913), amerikansk fotograf som under många år var assistent åt Hitchcocks framstående fotograf Robert Burks, ansvarade själv för fotot i filmer som *Häng dom högt* /co-foto/, Hitchcocks sista film *Arvet* och *Herbie i Monte Carlo* för att sedan övergå till tv.

Muriel Spark (f 1918), skotsk författare bosatt i Toscana, fick sin genombrottsroman *Miss Brodies bästa år* 1969 fint filmad av Ronald Neame med Oscarbelöning åt Maggie Smith i titelrollen.

Aaron Spelling (f 1923), framgångsrik amerikansk tv-producent som svarade för en svit glamorösa, publikt attraktiva tv-serier som *Charlies änglar, Dynastin, Beverly Hills 90210* och *Melrose Place*.

Mickey Spillane (f 1918), amerikansk deckarförfattare av den hårdkokta skolan vars skoningslöse hjälte Mike Hammer sågs både på film, bl.a. i *Hämnden är min, Död mans dom* och *Natt utan nåd*, och i flera tv-serier, spelade själv i filmer som *Fruktans arena* och *Vänta dig ingen nåd*.

Maureen Stapleton (f 1925), amerikansk skådespelerska, hade haft Broadwayframgångar som färgstark Tennessee Williams-hjältinna innan hon 1959 kom till filmen, där hon gjorde lovordade karaktärspporträtt, från menlösa mödrar till aggressiva rivjärn (*Möte med okänd, Mannen i ormskinnsjackan, Utsikt från en bro, Bye Bye Birdie, Airport – flygplatsen, Plaza svit, Interiors, Cocoon – djupets hemlighet, Berättelsen om Claudia*), Oscarbelönades som anarkisten Emma Goldman i *Reds*.

Joseph Stefano (f 1922), amerikansk manusförfattare som blev berömd för sitt skräckfyllda manus till Hitchcocks *Psycho*, skrev även manus till *Den svarta orkidén, Den nakna eggen* och *Gröna ögon i natten* samt tv-serier som *The Outer Limits*.

Robert Sterling (f 1917), amerikansk skådespelare med pojkkäckt utseende, fick vanligen spela relativt färglösa andraplansroller i skuggan av de stora stjärnorna (*En kvinnas ansikte*, *Johnny Eager*, *Älskling på vågen*, *Krigsreportern*, *Ett hjärtas hemlighet*, *Teaterbåten*, *Skandal i Peyton Place*), även tv (*Topper* mot hustrun Anne Jeffreys).

William Styron (f 1925), Pulitzerprisbelönad amerikansk författare vars mest kända roman *Sophies val* 1982 framgångsrikt filmades av Alan J Pakula med Meryl Streep i titelrollen.

Lars Svanberg (f 1937), skicklig svensk fotograf som gärna anlätades av Jonas Cornell (*Puss & kram*, *Som natt och dag*, *Grisjakten*, *Bluff Stop*) och Hasse & Tage (*Äppelkriget*, *Ägget är löst!*), startade tidskriften *Teknik & Människa* och var en starkt engagerad mediedebattör.

Barbro Sörman (f 1927), svensk kläddesigner som arbetade för Ingmar Bergman i tre filmer (*Kvinnors väntan*, *Sommaren med Monika*, *Höstsonaten*).

Paul Valentine (f 1919), amerikansk birollsaktör som man minns bäst som lakonisk gangster i Jacques Tourneurs film noir-klassiker *Skuggor ur det förflutna*, återkom på 1980-talet i småroller (*Avslöjandet*, *Mot alla odds*).

Alida Valli (f 1921), vacker italiensk skådespelerska som vann världsberömmelse som Anna Schmidt, Harry Limes statslösa älskarinna i Carol Reeds *Den tredje mannen*, gjorde även ett kortare gästspel i Hollywood, bl.a. i Hitchcocks *En kvinnas hemlighet/Anklagad*, men återvände till europeisk film och anlätades av regissörer som Visconti (*Sinnenas rus*), Antonioni (*Skriet*), Vadim (*Månskensjuvelerna*), Franju (*De bestialiska*), Colpi (*En man kom tillbaka*) och Bertolucci (*Spindelns strategi*, *1900*, *Månen*).

Milly Vitale (f 1932), italiensk skådespelerska med blid spelstil, gästspelade också i amerikansk och engelsk film (*I skuggan av en stövel*, *Jagad man /mot Kirk Douglas/, 7 små filurer*, *Krig och fred*, *Hemligt vapen*, *Skandal i Wien*).

Jack Warden (f 1920), massivt byggd amerikansk skådespelare, ursprungligen proffsboxare, som utvecklades till en mustig karaktärs gestaltare av såväl godhjärtade som genomruttna människor (*Ingen undkommer*, *Svensexa*, *12 edsvurna män*, *Född smart*, *Shampoo*, *Alla presidentens män*, *Himlen kan vänta*. *Döden på Nilen*, ...och rättvisa åt alla, *Välkommen mr Chance!*, *Domslutet*, *September*, *Bulworth*).

Dennis Weaver (f 1924), amerikansk skådespelare som på film ofta fick göra andraplansroller av mindre lyskraft (*En djävulsk fälla*, *Årans timmar*, *Duell i Diablo*, *Vad hände med Helen?*, *Duellen*, *Äventyr i vildmarken*), blev mest känd genom tv-serier som *Kruttrök* och i synnerhet *McCloud*, där han spelade en lantlig polis i New York i full cowboyundering.

Putte Wickman (f 1924), legendarisk svensk jazzmusiker vars lysande klarinettspel kunde höras i förvånansvärt få filmer (*Kvinnan som försvann, Vi tre debutera, Ormen, Åke Hasselgård Story*).

Jack Wild (f 1952), brittisk barnaktör som blev mest känd som "Räven" i Carol Reeds *Oliver!* men vars vuxenkarriär snabbt gick utför på grund av alkoholmissbruk.

Adam Williams (f 1922), amerikansk skådespelare som ofta fick gestalta lakoniska, skrupelfria birollsskurkar (*Mordkommissionen i arbete, Polishämnnaren, 6 mördare har rymt, Samhällets marodörer, Frukten bryter ut, I sista minuten, Mannen utan nåd*) med undantag för huvudrollen i *Utan varning*, flitigt verksam i tv.

Shelley Winters (f 1920), amerikansk skådespelerska, lanserades på 1940-talet som välsvarvad blondin och utvecklades till en lysande karaktärs gestaltare av frodigt medelålders kvinnor (*Dubbelliv, Winchester 73, En plats i solen, En stol är ledig, Jag är en kamera/Vilda nätter i Berlin, Trasdockan, Silkesnöret, Lolita, Balkongen, Fallet Alfie, Bloody Mama, SOS Poseidon, Next Stop, Greenwich Village, Hyresgästen, Porträtt av en dam*), blev två gånger Oscarbelönad för bästa biroll (*Anne Franks dagbok, En strimma solsken*), även tv (*Roseanne*). Skild från Vittorio Gassman och Anthony Franciosa.

Jane Wyatt (f 1910), amerikansk skådespelerska som gjorde flera sympatiska kvinnoporträtt (*Bortom horisonten, Blott den som längtan känt..., Bumerang, Tyst överenskommelse, Fallgropen, Huset vid floden, Det är aldrig försent, Star Trek 4 - The Voyage Home*) men fick aldrig det stora genombrottet, hade däremot en betydande framgång i tv-serien *Pappa vet bäst* med Robert Young.

Jens Østerholm (f 1928), dansk skådespelare med viril charm, gjorde 1959 uppmärksam filmdebut i *De sjove år* och svarade för konturskarpa rollporträtt i *Göingehövdingen, Weekend, Två* och *Farliga kyssar* men ägnade sig därefter huvudsakligen åt teatern.